

Õppeaine EESTI KEEL	
Õppeaine kirjeldus, sh lõimingu põhimõtted kursuste vahel ja aineüleselt, hindamise erisused	
Eesti keele kursustega äratatakse õpilastes huvi eesti filoloogia vastu laiemalt ning antakse neile baasteadmistega võrdses mahus praktilisi oskusi, samas suunatakse õpilasi väärtustama eesti keelt. Gümnaasiumis läbitakse seitse eesti keele kursust, mille järjekorra võib iga aineõpetaja määrata iseseisvalt. Lubatud on ka erinevate kursuste paralleelne käsitlemine. Kursusel „Teksti keel ja stiil“ arendatakse põhjalikult žanriteadlikkust, käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi nii grammatikas kui ka sõnavaras, selgitatakse kirjutamise võtteid ja tavasid eri tekstiliikide näitel. Antakse süstemaatiline ülevaade suhtlusolukorra teguritest ning suunatakse kirjutama erinevatel eesmärkidel, varieerima ja analüüsima enda tekstides tehtud keelevelikuid ning võrdlema erinevaid tekste. Kursusel „Praktiline eesti keel I“ arendatakse nii suulist kui ka kirjalikku väljendusoskust, kasutades erinevaid stiilivõtteid ja keelendeid, sest nii kujundatakse oskust suhelda eri keskkondades eetiliselt ja konteksti arvestades. Samuti õpitakse kasutama eri teabeallikaid ja hindama nende usaldusväärsust. Tekstide koostamisel tuleb osata kasutada korrektset kirjakeelt ja järgida teadlikult õpitud keelereegleid. Kursusel „Meedia ja mõjutamine“ keskendutakse infoühiskonnast arusaamisele, arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Tähtis on osata hankida eri allikatest teavet, analüüsida verbaalset teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tunda ära meedia mõjutamisvõtted. Samas arendatakse ka oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid. Kursusel „Praktiline eesti keel II“ arendatakse lisaks keelereeglite omandamisele nii esinemis- kui ka kirjutamisoskust, keskendutakse tekstide kriitilisele hindamisele ning praktiseeritakse kokkuvõtte, referaadi, arvamuse, arvustuse ja essee kirjutamist. Arutlevate tekstide kirjutamisel järgitakse teksti loogilise ülesehituse, argumentide sõnastamise, põhjenduste ja seoste loomise ning näidete esitamise põhimõtteid. Kursus „Keel ja ühiskond“ sobib gümnaasiumi lõpuklassi, mida võib lõimida kirjanduse, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega. Kursusel vaadeldakse keelesugulust soome-ugri ja Euroopa keelte vahel, eesti keele struktuuri ja muutumist ajas, kirjakeele staatust ja ajalugu, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, suulise keele eripära, koha- ja sotsiaalmurdeid ning keeleetiketti. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida ja praktikas rakendada.	

Kursusel „**Praktiline eesti keel III**“ keskendutakse suhtlemisoskuse arendamisele, eri liiki tekstide vastuvõtule ja loomisele, sh arutluse, kokkuvõtte ja lühiuurimuse kirjutamisele ning õigekeelsusküsimuste kordamisele.

Kursusel „**Tekstiõpetus**“ omandatakse tekstide lugemise, analüüsimise, tõlgendamise ja loomise oskus. Kursus toetab eesti keele riigieksamiks ettevalmistamist.

Eesti keele kursuste õppesisu käsitlemisel on võimalik lõimida erinevaid õppeaineid, nt kirjandus (tekstiliigid, tekstitüübid, vaatepunkt, autor, lugeja, müüdi loome, lugemispäevik), ühiskonnaõpetus (ühiskonnas aktuaalsete teemade üle arutlemine, demokraatia, sõnavabadus, ühiskonna mitmekultuurilisus), ajalugu (ajalooliste tekstide analüüsimine), võõrkeeled (eri keeltes tekstide lugemine), arvuti töövahendina (tekstide vormindamine, viitamine, esitlusprogrammide kasutamine), geograafia (maailma rahvad), bioloogia (keele füsioloogilised ja neuroloogilised alused, teiste loomaliikide kommunikatsioon).

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab eesti keele rolli rahvusliku, riikliku ja individuaalse identiteedi kujundamisel;
- 2) mõistab keele tähendust ühiskonnas, tajub keele ajaloolist kujunemist ja varieerumist, väärtustab keeleoskust, arendab seda lugedes ja kirjutades;
- 3) loeb, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste, tunneb tekstide mõjutusvahendeid, kasutab sihipäraselt ja eetiliselt teabeallikaid;
- 4) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normide kohaselt, kasutab keeleallikaid ja andmekogusid;
- 5) koostab etapiviisilise kirjutamisprotsessi käigus eri liiki tekste, teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi ning teeb teadlikke keelevelikuid;
- 6) analüüsib oma kirjutamisoskust ja kasutab seejuures metakeelt.

Kursus “Teksti keel ja stiil” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.

Õpitulemused:

- 1) analüüsib ja võrdleb keele erinevaid kasutusvaldkondi ja tekstide stiilierinevusi;
- 2) valib keelelisi ja vormilisi väljendusvahendeid suhtlusolukorra ning kõneaine põhjal, järgib stiili- ja etiketinorme;
- 3) väljendub selgelt ja korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;
- 4) analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, konteksti, ülesehitust, grammatikat, sõnavara ja stiili;

Õppesisu:

Keele erinevad kasutusvaldkonnad: argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel.

Eesti sõnavara, sõnade tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.

Stiil ja stilistika. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon.

5) tunneb tekstis ära keelelise mõjutamise viise ja vahendeid, hindab tekstidest leitud teavet kriitiliselt ja kasutab seda sihipäraselt; 6) koostab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, sh kõne, kokkuvõtte ja lühiuurimuse; 7) loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib, kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati; 8) loeb ja analüüsib ainevaldkonna teadustekste, eristab teaduskeele tunnuseid ja põhjendab teadustekstide keelelisi valikuid; 8) korrigeerib ja redigeerib oma teksti, kasutab otstarbekalt keeleallikaid ja teabekeskkondi, teeb teadlikke keelevelikuid.	Suhtlus ja võim. Vulgaarsed keelendid. Suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil, teadusstiil ja ilukirjandusstiil. Stiilivärving ja -viga. Keele eri kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekst ja kontekst. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Veebisuhtluse keelevelikud. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs: eesmärgid, kontekst, ülesehitus, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil. Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitletud ja eri tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev ja kriitiline kirjutamine. Oma teksti toimetamine. Teadustekst. Uurimiseesmärgi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimine ja tsiteerimine. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Uurimisandmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.
Kursus „Praktiline eesti keel I” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Õpitulemused: 1) kirjeldab ja selgitab tekstide stiilierinevusi;	Õppesisu: Keeleline väljendusrikkus eri tekstides. Mõtted, tunded ja hinnangud nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

2) väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt nii suulises kui ka kirjalikus tekstis; 3) kaitseb argumenteeritult oma seisukohti, arutleb ja annab hinnanguid; 4) konspekteerib suulist esitust ja loetud teksti; 5) kasutab erinevaid keeleallikaid ja teabekeskkondi; 6) edastab eri allikaist leitud infot, hindab teabe usaldusväärsust; 7) selgitab keelendite tähendusvarjundeid; 8) koostab eri liiki tekste, sh arvustuse, referaadi ja essee; 9) järgib õpitud keelereegleid, põhjendab oma keevealikuid; 10) arendab loetu toel oma sõnavara, lause- ja tekstimoodustusoskust.	Suuline ja kirjalik suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist. Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks. Suulise ja kirjaliku teksti konspekteerimine ja kokkuvõtte tegemine. Erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine. Tekstide keelelised väljendusvahendid. Tekstide stiililine eripära, selle kirjeldamine ja hindamine. Teabeotsinguoskuste tõhustamine. Eesmärgipärane ja teadlik stiilivahendite kasutamine. Arutlevad tekstid, nende ülesehituse põhimõtted. Arutluse kirjutamine alusteksti põhjal. Kokkuvõtte koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeleallikate teadlik kasutamine. Süsteemaatiline sõnavaraarendus: üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate temadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine.
Kursus “Meedia ja mõjutamine” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsete lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Õpitulemused: 1) tunneb tänapäevast teabekeskkonda ja selle arengut kujundavaid protsesse, selgitab kommunikatsiooni olemust ja toimumise tingimusi; 2) leiab meediatekstist argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted, selgitab teksti autori eesmärgi ning motiive; 3) eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast, kontrollib infoühiku sisu tõesust, sealhulgas tõlgitud info tähendusvälja muutumist;	Õppesisu: Suhtlus ja suhtlusolukord meedias. Info edastamine ja vastuvõtt (tähenduse erinevad tõlgendused). Privaatse ja avaliku suhtluse eripärad, tunnused, nt sotsiaalmeedia eri vormid. Vahetu (individaalne suhtlus) ja vahendatud kommunikatsiooni (meediakommunikatsioon) funktsioonid, osalejate eesmärgid.

4) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel; 5) tunneb meediakanaleid, analüüsib nende erijooni, iseloomustab erinevaid meediažanre; 6) analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni erinevusi ja osalejate taotlusi; 7) hindab kriitiliselt meediamanipulatsioone, tunneb ära propaganda, libauudised ja müüdiloo;	Teksti eesmärk. Eri modaalsused, nt audiovisuaalne, visuaalne, audiotekst. Teksti suhtluseesmärk. Kontekst. Intertekstuaalsus. Tekstiliigid (sh statistika, tabelid tekstides). Nende muutumine tehnoloogia kasutamise ja ühiskonna mõjul. Teksti vahendamine. Allikas. Allikate kasutamise eesmärgid ja viisid. Allikate otsimine. Allika usaldusväärsus (nt autoripositsioon – autoriga/autorita tekst, autori kvalifikatsioon, erapoolikus jne). Meediakanali, -platvormi eesmärgi tuvastamine tekstist, autorist lähtuvalt.
--	---

Kursus “Praktiline eesti keel II” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.

Õpitulemused: 1) edastab oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid nii isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses; 2) argumenteerib selgelt ja veenvalt, kaitseb oma seisukohti aruteludes; 3) kuulab avalikku esinemist ning esitab ettekandjale küsimusi; 4) kasutab erinevaid teabeotsingu strateegiaid; 5) loeb ja hindab kriitiliselt eri liiki meedia- ja tarbetekste; 6) teeb eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal kokkuvõtte; 7) kirjutab uudise, aramusloo ja arvustuse, koostab koosoleku memo; 8) kirjutab mitme allika põhjal referaadi, kasutab viitamissüsteeme ja väldib plagiaati; 9) kinnistab ja parandab oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;	Õppesisu: Sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega. Keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine. Veenmine ja mõjutamine, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine. Meediatekstide kriitiline analüüsimine. Süstemaatiline sõnavaraarendus: üldkasutatavad võõrsõnad, meediterminoloogia. Erinevad teabeotsingustrateegiad: lehitsemine, kiirotsing, liitotsing, andmebaasid jm Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo. Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referatiivse teksti kirjutamine. Ajakirjandustekstide koostamine: aramuslugu, retsensioon jm. Veebitekstide koostamine, oma
--	--

10) leiab loetud tekstidest huvitavaid sõnu ja väljendeid; 11) selgitab ja põhjendab teksti autori keelevelikuid.	seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeleallikate teadlik kasutamine. Erinevate meediatekstide analüüsimine ja mõistmine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine. Mõjutamisvõtted.
Kursus “Keel ja ühiskond” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Õpitulemused: 1) analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses; 2) kirjeldab eesti keele eripära, suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti; 3) selgitab allkeelte ja keele varieerumise olemust; 4) tunneb eesti keeleallikaid ja korpusi ning kasutab neid eesmärgistatult; 5) kirjeldab eesti kirjakeele kujunemislugu; 6) nimetab eesti keele arenduse peamisi suundi ja põhimõtteid; 7) selgitab keelemuutuste olemust; 8) analüüsib ajastuomaseid keelenähtusi.	Õppesisu: Keele olemus ja ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Keel ja inimene. Keel rahva ja riigi identiteedi osana. Keele, kultuuri ja ajaloo seosed (ka geneetika ja arheoloogia). Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Maailma keeled. Andmebaasid keelte võrdlemiseks. Põliskeeled, keelte hääbumine ja “elustamine”. Keelekontaktid saksa, vene, rootsi, soome, inglise ja teiste keeltega. Keele muutumine, grammatika muutumise olemus (grammatisatsioon). Tähenduse olemus. Tähenduste muutumise üldised, keelesisesed ja ühiskondlikud seaduspärad. Eesti keele struktuur teiste keelte taustal: häälikusüsteem, muutevormistik, sõnamoodustus, lausetüübid ja sõnajärg. Eesti keeleallikad (nt Sõnaveeb, ÕS), nende funktsioon ja kasutusala. Korpuste kasutamise algteadmised. Keeleandmete analüüs ja esitamine.

	Tänapäeva eesti kirjakeele kujunemine teiste keelte kirjakeele kujunemise ja maailma ajaloo taustal. Keele variandid. Keele varieerumise tegurid (suhtluskanal, vanus, piirkond, kasutussituatsioon jne). Keelenorm. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse ühiskonnana. Mitmekeelsus. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika: eesti keele staatus ja tulevik. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel.
Kursus „Praktiline eesti keel III“ õpitulemused ja õppesisu, konkreetsete lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Õpitulemused: 1) kasutab keelt vastavalt suhtluseesmärgile ja -kontekstile; 2) argumenteerib ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis; 3) koostab levinumaid meediatekste, sh kommentaari ja arvamust; 4) kirjutab mitme alusteksti põhjal kindlal eesmärgil kokkuvõtte või resümee; 5) koostab erinevate alustekstide põhjal kindlasse suhtlusolukorda sobiva arutleva teksti; 6) kasutab eri allikatest leitud infot oma tekstides; 7) parandab ja kinnistab oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust; 8) saab aru keeruka struktuuriga tekstidest; 9) loeb erinevaid tekste, arendab oma kirjaoskust ja rikastab sõnavara.	Õppesisu: Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis. Suhtluspartneri mõistmine dialoogis. Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine, väitlemine, emotsionaalsus, toon. Tarbetekstide kirjutamine ja vormistamine: elulookirjeldus, avaldus, taotlus, motivatsioonikiri, e-kiri jt. Kokkuvõtte ja arutleva teksti koostamine mitme eri tüüpi alusteksti põhjal. Liitotsingud erinevatest allikatest. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeleallikate teadlik kasutamine. Keeruka struktuuriga tekstid. Süstemaatiline sõnavaraarendus:

	harvem esinevad sõnad, sõnamoodustus, käsitletavate teemadega seotud sõnavara.
Kursus “Tekstiõpetus” õpitulemused ja õppesisu, konkreetsed lõimingu näited ja kõik erisused, mis on konkreetse kursusega seotud.	
Õpitulemused: 1) oskab eristada tekstiliike; 2) oskab koostada artikleid; 3) suhtub kriitiliselt demagoogiasse; 5) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti eakohastes aruteludes (nii kirjalikult kui suuliselt); 6) analüüsib tekstide ülesehitus, sisu, sõnavara ning stiili; 7) kasutab elektroonilisi teabeotsingusüsteeme ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust; 8) hindab objektiivselt loetavate tekstide sisu, tuues välja vormi-, stiili- ja sõnavaravigu; 9) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust; 10) kirjutab oskuslikult argumenteeritud kirjandi.	Õppesisu: Eesmärgistatud kirjutamine; kirjalik ja suuline eneseväljendus. Teksti eri tüübid; argumendi ülesehitamine, kirjutamine ja tõestamine. Funktsionaalne lugemine. Lugemine kui protsess; keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine; süstemaatiline sõnavaraarendus, teabeotsingu oskuste arendamine. Kordamine eksamiks. Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine; varasemate aastate eksamitööde analüüsimine; kirjandi kirjutamine.